

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»
(اعاده شده شورای نگهبان ۱)

روح اله مکارم

مشخصات طرح

مخصوص صحن علنی

دوره دوازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۳۲

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

—

مشخصات گزارش

نوع گزارش:

طرح / لایحه

راهبردی

نظارتی

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۹۹۱۲-۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۵/۱۳

چکیده

با عنایت به عدم کسب حدنصاب تعداد اعضای کمیسیون قضایی و حقوقی و کمیسیون فرهنگی در دوره دوازدهم، «طرح اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۳۲ اعلام وصول شد. این طرح پس از رسیدگی در کمیسیون، با اصلاحاتی به تصویب صحن مجلس رسید. شورای نگهبان این مصوبه را از حیث تفویض تعیین حداقل اعضای کمیسیون به هیئت مذکور مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی دانسته است. کمیسیون آیین نامه داخلی مجلس برای رفع ایراد شورای نگهبان به هیئت مشترک متشکل از هیئت رئیسه مجلس و کمیسیون آیین نامه داخلی اختیار داده است که در صورت به حدنصاب نرسیدن کمیسیونها، می تواند حداقل تعداد اعضای این کمیسیونها تا ده نفر کاهش دهد. اگرچه این مصوبه ایراد شورای نگهبان را مرتفع می کند؛ اما می تواند کیفیت و اقناع کنندگی مصوبات کمیسیونها را به خصوص در تفویض رسیدگی به قوانین آزمایشی و تصویب دائمی اساسنامهها وفق اصل ۸۵ کاهش دهد. لذا با رعایت قانون آیین نامه داخلی مجلس پیشنهاد می گردد که کاهش نصاب کمیسیون به حداقل ۱۶ نفر تغییر یابد.

خلاصه مدیریتی

پس از تعیین اعضای کمیسیونهای تخصصی در دوره دوازدهم مجلس شورای اسلامی، به دلیل کمبود تقاضا برای کمیسیونهای قضایی و حقوقی و کمیسیون فرهنگی، اعضای این دو کمیسیون به ۱۹ نفر نرسید. با توجه به اهمیت تشکیل این کمیسیونها به خصوص در آستانه رأی اعتماد برای کابینه دولت چهاردهم، «طرح اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۳۲ اعلام وصول شد. این طرح پس از رسیدگی در کمیسیون، با اصلاحاتی به تصویب صحن مجلس رسید. شورای نگهبان این مصوبه را از حیث تفویض تعیین حداقل اعضای کمیسیون به هیئت مشترک هیئت رئیسه و اعضای کمیسیون آیین نامه داخلی مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی دانسته است.

بدین توضیح که وفق این مصوبه هیئت مذکور هیچ محدودیتی برای تعیین تعداد اعضا ندارد. این درحالی است که تعیین حداقل اعضای کمیسیون شأن تقنینی دارد و قابل تفویض به این هیئت نیست. کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس برای رفع ایراد شورای نگهبان به هیئت مشترک متشکل از هیئت‌رئیس مجلس و کمیسیون آیین‌نامه داخلی اختیار داده است که در صورت به حدنصاب نرسیدن کمیسیون‌ها، می‌تواند حداقل تعداد اعضای این کمیسیون‌ها تا ده نفر کاهش دهد. اگرچه این مصوبه ایراد شورای نگهبان را مرتفع می‌کند؛ اما می‌تواند کیفیت و اقناع‌کنندگی مصوبات کمیسیون‌ها را به‌خصوص در تصویب قوانین آزمایشی و تصویب دائمی اساسنامه‌ها کاهش دهد. لذا با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس پیشنهاد می‌گردد که کاهش نصاب کمیسیون به حداقل ۱۶ نفر تغییر یابد.

۱. مقدمه

در چند دوره اخیر مجلس شورای اسلامی، تعداد اعضای برخی از کمیسیون‌ها به حدنصاب نرسیده است و تقاضا برای این کمیسیون‌ها اندک است. از این رو با اصلاح قانون آیین‌نامه داخلی به تغییر حداقل تعداد اعضای این کمیسیون‌ها اقدام شده است [۲]. در دوره دوازدهم مجلس نیز همین موضوع تکرار و برای رفع این ایراد «طرح اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۳۲ اعلام وصول شد. این طرح پس از رسیدگی در کمیسیون آیین‌نامه داخلی و صحن مجلس با اصلاحاتی مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۲ به شرح زیر به تصویب رسید:

ماده واحده- تبصره (۱) ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره ۱- پس از تعیین اعضای کمیسیون‌های تخصصی مطابق فرایند مقرر در این قانون، چنانچه اعضای کمیسیون تخصصی به حداقل نصاب مذکور در این ماده نرسد، هیئت مشترک متشکل از اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی و هیئت رئیس مجلس مکلف است، ظرف حداکثر یک هفته پس از اجرای تبصره (۳) ماده (۳۷) این قانون، حداقل اعضای آن کمیسیون را برای یک‌بار در همان دوره تعیین نماید.

شورای نگهبان در بررسی این مصوبه آن را مغایر قانون اساسی شناخته است.

۲. ایراد شورای نگهبان

شورای نگهبان [۳] مصوبه مجلس را واجد ایراد به شرح ذیل دانسته است: «تفویض تعیین حداقل اعضای کمیسیون‌های مورد بحث به هیئت مذکور، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد». توضیح آنکه طبق اصل ۸۵ قانون اساسی^۱ مجلس نمی‌تواند اختیار قانون‌گذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند. باین‌حال در مصوبه مذکور تعیین حداقل اعضای کمیسیون‌ها که شأن تقنینی دارد، به هیئت مشترک متشکل از هیئت‌رئیس و کمیسیون آیین‌نامه داخلی تفویض شده است و این هیئت هیچ محدودیتی برای تعیین تعداد اعضای ندارد. لذا این واگذاری مغایر اصل مذکور است.

کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس برای رفع ایراد شورای نگهبان تبصره «۱» را بدین صورت مصوب کرد که «پس از تعیین اعضای کمیسیون‌های تخصصی مطابق فرایند مقرر در این قانون، چنانچه اعضای کمیسیون تخصصی به حداقل نصاب مذکور در این ماده

۱. اصل هشتادوپنجم- «سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست. مجلس نمی‌تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند ولی در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتادودوم به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند...»

نرسد، هیئت مشترک متشکل از اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی و هیئت‌رئیس مجلس مکلف است، ظرف حداکثر یک هفته پس از اجرای تبصره (۳) ماده (۳۷) این قانون، حداقل اعضای آن کمیسیون را که نمی‌تواند کمتر از ده نفر باشد، برای یکبار در همان دوره تعیین نماید». با عنایت به این مصوبه، حسب نظر هیئت مذکور حداقل نصاب اعضای کمیسیون می‌تواند تا ده نفر کاهش یابد. تقلیل تعداد اعضای کمیسیون می‌تواند جایگاه این کمیسیون‌ها و مصوبات آن را تضعیف کند. کمیسیون باید با جلب نظرات نمایندگان و حضور حداکثری نمایندگان عضو به صورت متقن و تخصصی به بررسی موضوع بپردازد. چه بسا وظیفه قانون‌گذاری آزمایشی یا تصویب دائمی اساسنامه‌ها وفق اصل ۸۵ به چنین کمیسیون‌هایی تفویض گردد. تقلیل تعداد اعضا می‌تواند به اتقان مصوبات کمیسیون ضربه بزند و تعداد اندک اعضای کمیسیون نمی‌تواند تمامی نظرات موجود در مجلس را در کمیسیون بازتاب نماید. این اصلاح باعث می‌شود که اختلاف تعداد اعضای کمیسیون از ده نفر تا ۲۳ نفر متغیر باشد و تناسب اعضای کمیسیون‌های مجلس مختل شود.

۳. نتیجه‌گیری

طرح «اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۳۲ با اصلاحاتی به تصویب مجلس رسید. به موجب این مصوبه، چنانچه تعداد اعضای کمیسیون‌هایی که به حداقل نصاب ۱۹ نفر نرسند، حداقل تعداد اعضای آن‌ها را هیئت مشترک متشکل از هیئت رئیس و کمیسیون آیین‌نامه تعیین می‌نماید. شورای نگهبان این مصوبه را از حیث تفویض تعیین حداقل اعضای کمیسیون به هیئت مذکور مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی دانسته است. کمیسیون آیین‌نامه داخلی برای رفع این ایراد مقرر نمود که هیئت مذکور نمی‌تواند تعداد اعضای کمیسیون‌ها را کمتر از ده نفر تعیین نماید. با عنایت به اینکه این اصلاح تبصره «۱» ماده (۳۸) محدود به دوره دوازدهم نیست و هیئت مذکور می‌تواند در هر دوره حداقل نصاب اعضای کمیسیون را تا ده نفر تقلیل دهد، این اصلاح می‌تواند به تضعیف کیفیت و افناع‌کنندگی مصوبات این کمیسیون‌ها منجر گردد. افزون بر این، اصلاح مذکور باعث می‌شود که اختلاف تعداد اعضای کمیسیون از ده نفر تا ۲۳ نفر متغیر باشد و تناسب اعضای کمیسیون‌ها مختل شود. لذا با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس پیشنهاد می‌گردد که کاهش نصاب کمیسیون به حداقل ۱۶ نفر تغییر یابد.

منابع و مأخذ

[۱] عبدالاحد، علی و دیگران. (۱۳۹۷)، آسیب‌شناسی نظام قانون‌گذاری جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۰۸۰.

[۲] قانون اصلاح تبصره (۱) ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۹۹/۰۶/۱۹.

[۳] اظهارنظر شورای نگهبان مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۳ در خصوص «طرح اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس».

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
تبصره «۱» ماده ۳۸			✓	

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
تبصره «۱» ماده ۳۸	تبصره ۱- پس از تعیین اعضای کمیسیون‌های تخصصی مطابق فرایند مقرر در این قانون، چنانچه اعضای کمیسیون تخصصی به حداقل نصاب مذکور در این ماده نرسد، هیئت مشترک متشکل از اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی و هیئت رئیسه مجلس مکلف است، ظرف حداکثر یک هفته پس از اجرای تبصره (۳) ماده (۳۷) این قانون، حداقل اعضای آن کمیسیون را که نمی‌تواند کمتر از ده نفر باشد، برای یکبار در همان دوره تعیین نماید.			✓		تقلیل تعداد اعضای کمیسیون تا ده نفر می‌تواند کیفیت و اقناع‌کنندگی مصوبات کمیسیون‌ها را کاهش دهد.	تبصره ۱- پس از تعیین اعضای کمیسیون‌های تخصصی مطابق فرایند مقرر در این قانون، چنانچه اعضای کمیسیون تخصصی به حداقل نصاب مذکور در این ماده نرسد، هیئت مشترک متشکل از اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی و هیئت رئیسه مجلس مکلف است، ظرف حداکثر یک هفته پس از اجرای تبصره (۳) ماده (۳۷) این قانون، حداقل اعضای آن کمیسیون را که نمی‌تواند کمتر از <u>شانزده</u> نفر باشد، تعیین نماید.

گزیده سیاسی / مدیریتی (پیامک منتخب)

تقلیل حداقل نصاب اعضای برخی کمیسیون‌ها به ده نفر برای رفع ایراد شورای نگهبان از مصوبه «اصلاح ماده (۳۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۳۲ اگرچه رافع ایراد شورای نگهبان است، اما موجب تضعیف جایگاه این کمیسیون‌ها و مصوبات آن خواهد بود.